

Asia: VN/5025/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun asetuksen 16 §:n kumoamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Mitä vaikutuksia arvioitte ehdotetulla ammattihenkilöasetuksen 16 §:n kumoamisella olevan esimerkiksi yhteiskunnan tai kotitalouksien kustannuksiin, terveydenhuollon asiakkaisiin, palveluntuottajiin ja henkilöstöön?

-

2. Muut huomiot

Terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (559/1994, ammattihenkilölaki) ja sen nojalla annetun ammattihenkilöasetuksen tarkoituksena on edistää potilasturvallisuutta sekä terveydenhuollon palvelujen laatua muun muassa varmistamalla, että terveydenhuollon ammattihenkilöllä on ammattitoiminnan edellyttämä koulutus, muu riittävä ammatillinen pätevyys ja ammattitoiminnan edellyttämät muut valmiudet sekä järjestämällä terveydenhuollon ammattihenkilöiden valvonta terveyden- ja sairaanhoidossa. Optikot ovat ammattihenkilölainsäädännössä tarkoitettuja laillistettuja terveydenhuollon ammattihenkilöitä.

Valvira yhtyy lausuntopyyntöasiakirjoissa esitettyyn käsitykseen siitä, että terveydenhuollon ammattihenkilöitä koskevassa lainsäädännössä on vain joitakin säännöksiä tietyille ammattihenkilöryhmille nimenomaisesti kuuluvista tehtävistä tai tehtävien rajoituksista. Lähtökohtana onkin pidetty sitä, että laillistetut terveydenhuollon ammattihenkilöt (kuten sairaanhoitajat ja optikot) voivat säännellyn peruskoulutuksen Suomessa suoritettuaan ja laillistuksen Valviralta saatuaan toimia koulutuksensa mukaisissa työtehtävissä terveyden- ja sairaanhoidossa. Ammattihenkilölain 22 §:n mukaan potilaan lääketieteellisestä tutkimuksesta, taudinmäärittämisestä ja siihen liittyvästä hoidosta päättäminen kuuluu kuitenkin ainoastaan lääkärille.

Ammattihenkilölain 15 § velvoittaa terveydenhuollon ammattihenkilöä soveltamaan ammattitoiminnassaan yleisesti hyväksyttyjä ja kokemusperäisiä perusteluja menettelytapoja

koulutuksensa mukaisesti, mitä hänen on myös pyrittävä jatkuvasti täydentämään. Em. tarkoittaa muun muassa sitä, että ammattihenkilön (kuten optikon) ei tule ammattitoiminnassaan tehdä/ryhtyä tekemään sellaisia tehtäviä, joihin hänen koulutuksensa tai muu osaamisensa on riittämätön. Em. tarkoittaa myös sitä, että ammattihenkilön tulee ohjata asiakkaita/potilaita jatkotutkimuksiin esimerkiksi lääkärille (silmätautien erikoislääkärille silmäterveyden ja optikkotoiminnan ollessa kyseessä), mikäli potilaan tilanne edellyttää lääketieteellistä tutkimusta, taudinmäärittystä ja/tai siihen liittyvästä hoidosta päättämistä. Ammattihenkilölain 18 § edellyttää lisäksi, että terveydenhuollon ammattihenkilön työnantaja (kuten optikkoyritys) seuraa ammattihenkilöiden ammatillista kehittymistä ja luo edellytykset sille, että terveydenhuollon ammattihenkilö voi osallistumalla tarvittavaan ammatilliseen täydennyskoulutukseen ja muilla ammatillisen kehittymisen menetelmillä ylläpitää ja kehittää tietojaan ja taitojaan voidakseen harjoittaa ammattiaan turvallisesti ja asianmukaisesti.

Valvira toteaa lisäksi, että asiassa tulee huomioida 1.1.2024 voimaan tullut laki sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta (741/2023, valvontalaki), joka koskee sekä julkisesti ja että yksityisoikeudellisessa muodossa tuotettujen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden rekisteröintiä ja valvontaa. Valvontalain 9 §:n mukaan palveluntuottajalla on oltava riittävästi toiminnan edellyttämää henkilöstöä, jolla on oltava palveluntuottajan toiminnan edellyttämä, asianmukainen koulutus ja riittävä osaaminen ja ammattitaito ottaen huomioon tuotettavien palvelujen sisältö ja palveluja käyttävät asiakkaat ja potilaat. Henkilöstöltä edellytettävään koulutukseen vaikuttavat tuotettavien palvelujen sisältö ja asiakkaiden tai potilaiden palvelujen tarve. Palveluntuottajan on lisäksi huolehdittava siitä, että henkilöstö osallistuu riittävästi ammatilliseen täydennyskoulutukseen. Täydennyskoulutuksen sisällössä on otettava huomioon henkilöstön peruskoulutus, työn vaativuus ja tehtävien sisältö.

Valvontalain 10 §:n mukaan palveluntuottajan on nimettävä palveluysikköön vastuuhenkilö tai eri palvelualoille vastuuhenkilöitä, joiden on johdettava palvelutoimintaa ja valvottava, että palvelut täyttävät niille säädetty edellytykset koko sen ajan, kun palveluja toteutetaan. Vastuuhenkilöllä on oltava toiminnan edellyttämä, asianmukainen koulutus, kokemus ja ammattitaito. Valvontalain 27 §:n mukaan palveluntuottajan on valvottava oman toimintansa ja alihankkijan toiminnan laatua ja asianmukaisuutta sekä asiakas- ja potilasturvallisuutta. Palveluntuottajan on laadittava palveluysiköittäin päivittäisen toiminnan laadun, asianmukaisuuden ja turvallisuuden varmistamiseksi sekä asiakas- ja potilastyöhön osallistuvan henkilöstön riittävyyden seurantaan varten omavalvontasuunnitelma, joka kattaa kaikki palveluysiköissä palveluntuottajan ja sen lukuun tuotetut palvelut. Omavalvontasuunnitelmaan on sisällytettävä kuvaus vaaratapahtumien ilmoitus- ja oppimismenettelystä. Palveluntuottaja ja vastuuhenkilö vastaavat siitä, että omavalvontasuunnitelmaa toteutetaan päivittäisessä toiminnassa palveluja tuottaessa. Palveluysikön omavalvontaan sisältyvää palvelujen laadun ja asiakas- ja potilasturvallisuuden varmistamista ja palvelujen kehittämistä toteuttaa palveluntuottajan henkilökunta.

Optikot toimivat Suomessa pääsääntöisesti yksityisissä yrityksissä, jotka ovat tuotekaupan ja terveydenhuollon palveluiden yhdistelmiä. Toiminnan rekisteröinnissä ja valvonnassa noudatetaan tämän vuoksi terveydenhuollon ammattihenkilöitä (ammattihenkilölaki) ja palveluntuottajia (valvontalaki) koskevan lainsäädännön lisäksi myös kuluttajansuojalakia. Tuottaessaan valvontalain

mukaista terveystalvaelua optikkoyrityksen täytyy olla rekisteröityneenä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajien rekisteriin (Soteri) palveluntuottajaksi, ja sillä on oltava vähintään yksi palveluyksikkö rekisteröitynä Soteriin ennen toiminnan aloittamista. Optikkoyritys voi tarjota terveystalvaelua myös ilman, että sillä on silmälääkärin antamia palveluja tai että henkilöstössä/vastuuhenkilönä on lääkäriä. Valviralla ei ole optikkoyritysten omavalvonnan tai vastuuhenkilön vaatimusten osalta ollut mitään erityisiä ohjeistuksia tai ehtoja.

Kärki Hanna
Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto Valvira